

Türkiye İşgücü Piyasası Çalışması için Açılış Konuşması
Sn. Andrew N. Vorkink, Türkiye Ülke Direktörü
Dünya Bankası
Ankara, 14 Nisan 2006

Saygıdeğer Bakanlar, Müsteşarlar, Katılımcılar ve Konuklar. Günaydın.

Sizleri Dünya Bankasının İşgücü Piyasası Çalışması ile ilgili bu sunumda görmekten mutluluk duyuyorum. Özellikle de, bugün istihdam yaratımı konusunun Türkiye açısından taşıdığı önemi yansıtan bu sabahki yüksek katılım oranından son derece memnunum.

Geçtiğimiz son birkaç yıl içinde, Türkiye, enflasyonu ve faiz oranlarını düşürmek, rekor düzeyde yatırım çekmek, uzun süreli özelleştirme programında ilerleme kaydetmek ve dört yıl boyunca, dünyadaki en yüksek büyüme oranlarından biri olan yılda % 8'e yakın bir büyüme hızına ulaşmak suretiyle, ekonomi alanında dikkate değer bir ilerleme kaydetmiştir. Bu ilerleme kazara ortaya çıkmamış, tam tersine üst düzey politika yapımcıların, sonuç itibarıyla Türkiye ve Türk vatandaşları için, önemli yararlar sağlamanın yanı sıra Türkiye'nin AB'ye giriş beklentilerini de arttıran büyüme odaklı bir ekonomik program uygulama yönündeki bilinçli kararları sonucunda gerçekleştirilmiştir. Ancak, bu olağanüstü ilerlemeye karşın, ekonomideki büyüme henüz, emek piyasasına yeni katılan genç işçilerin ya da tarım gibi sektörlerden gelen mevcut işgücünün ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde net bir istihdam artışı yaratmamıştır. Sonuç olarak, ekonominin birbirini izleyen dört yıl boyunca önemli ölçüde büyümesine ve sanayi, inşaat ve hizmet sektörleri gibi önemli alanlarda yeni iş imkânları yaratılmış olmasına rağmen, 2005 yılı sonundaki işsizlik oranı 2002 yılındaki işsizlik oranıyla aynı seviyede kalmıştır.

Türkiye'nin ekonomik büyümeyi sürdürürken neden yeterince yeni iş imkanı yaratamadığı konusu, Dünya Bankasının, yayınlanan ve bugün burada tartışılmakta olan Türkiye İşgücü Piyasası Çalışmasının içeriğini oluşturmaktadır. Bu çalışmadan elde edilen temel sonuçları birazdan tartışacağız, ancak öncelikle önem taşıyan istihdam yaratımı unsuru üzerinde durmak istiyorum. Ekonomik büyüme gibi, istihdam yaratımı da kazara ortaya çıkmaz, aksine hem devlet politika yapımcıları hem de işveren ve işçilerin bilinçli kararları sonucunda gerçekleşir. Yine, ekonomik büyümede olduğu gibi, istihdam, eylemci ancak sağgörülü politikalarla yaratılabilir. Türkiye'nin önündeki aşılması gereken önemli güçlüklerden biri de hangi politika kombinasyonunun sadece daha çok değil, aynı zamanda, daha yüksek ücret, daha fazla beceri ve daha çok üretim anlamında daha iyi işler yaratacağının belirlenmesidir.

Ekonomide istihdam yaratımı birçok nedenden dolayı önemlidir. Yakın geçmişte gerçekleştirilen kamuoyu araştırmaları, işsizliğin, enflasyon, eğitim reformu ve terörizm gibi diğer sorunlarla karşılaştırıldığında, ikiye bir gibi daha yüksek bir oranla bugün ülkenin karşı karşıya olduğu en önemli sorun olarak sıralandığını göstermektedir. Tüm diğer ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de kişilerin, iş, daha fazla iş ve iyileştirilmiş koşullar ve maaşlarla daha iyi iş istediği sır değildir. Ayrıca, çok sayıda niteliksiz ve işsiz Türk işçisinin Avrupa'da iş arama olasılığı konusundaki endişeleri azaltmanın Türkiye'nin AB üyeliği konusundaki pozisyonuna büyük ölçüde destek sağlayacağı da açıktır. Avrupa Birliğinde, - çalışma çağındaki nüfus içinde iş sahibi kesimi temsil eden - istihdam oranı, % 65 civarındayken, bu oran hâlihazırda Türkiye'de yaklaşık % 44 düzeyindedir. Ancak, AB istihdam oranının Türkiye'nin çok ilerisinde olmasına karşın, Avrupa'da, istihdam oranlarının daha da artması gerektiği yönünde gerçek anlamda bir endişe

yaşanmaktadır. Avrupa için, istihdam hedefi 2010 yılına kadar yüzde 70'e ulaşmaktır. Giderek artmakta olan nüfusuyla bu hedefe ulaşmak için, Türkiye'nin 2010 yılına kadar yaklaşık 14 milyon yeni iş imkânı yaratması gerekmektedir. Mevcut ekonomik büyüme trendleri dahilinde gelecek beş yıl içinde sadece 1.5 milyon net iş imkanı yaratılacağı öngörülmesi nedeniyle, bugünün işgücü piyasası koşullarında bu hedefin hiç de gerçekçi olmadığı konusunda şüphe yoktur. Ancak, Türkiye'nin kısa vadede ve ayrıca gelecek beş ila on yıl içinde daha fazla istihdam yaratması mümkün müdür? Eğer doğru politika değişiklikleri yapılırsa – evet, bu mümkündür.

İstihdam, ekonominin giderek daha fazla mal ve hizmet üretmesiyle – yani ekonomik büyümeyle yaratılır. Ekonomik büyüme, emek piyasası aracılığıyla istihdama dönüşür ve iyi işlemeyen bir emek piyasası istihdam yaratımını engelleyebilir. İşgücü piyasasının işlerliği ile bu işlerliğin iyileştirilmesi yönündeki öneriler İşgücü Piyasası Çalışmasının ana konusunu oluşturmaktadır.

Çalışma, Türkiye'deki mevcut emek piyasası düzenlemelerinin, iyi işleyen bir işgücü piyasasının iki kritik ölçüsünü oluşturan istihdam yaratımı ve işçilerin korunması unsurlarının her ikisi açısından da iyi işlemediğini savunmaktadır. Mevcut işgücü piyasası düzenlemelerinin çoğu, Türk ekonomisinin yüksek ölçüde devlet katılımını içerdiği dönemlerde, işçilerin tam zamanlı işlere erişimini ve nadir durumlar dışında işten çıkarılmamalarını sağlamak üzere tasarlanmıştır. O günler geride kalmış ve yerini, küreselleşen bir dünyada rekabetçi piyasalar almıştır. Başka bir deyişle, Türkiye'nin mevcut işgücü piyasası düzenlemelerinin çoğu, işçilerden çok işleri korumak üzere tasarlanmıştır. Çalışmanın ortaya çıkarmış olduğu sonuçlardan bir tanesine göre, emek piyasası düzenlemeleri gerçekte, Türkiye'de hâlihazırda mevcut olan piyasa ekonomisinde istihdam yaratımını sınırlandırmıştır. Ayrıca, mevcut düzenlemelerin işçiler açısından yeterli koruma sağlamadığı da ortaya çıkarılmıştır – işçilerin çoğu, katı kurallara sahip kayıtlı İşgücü piyasasından, kayıtsız sektöre itilmeleri nedeniyle, bu sektörde bulunmayan sürekli eğitim ve işsizlik sigortası gibi, kanunların şart koştuğu korunmaya sahip değildir. Çalışma, bir yandan istihdam yaratılması desteklenirken diğer yandan işçilere gerçek anlamda sosyal korunma sağlanması için, işin korunmasına verilen önemin işçilerin korunmasına kaydırılmasını önermektedir. Bu durum Türk işgücü piyasası ile Avrupa İşgücü piyasası arasındaki diğer bir önemli farka işaret etmektedir. Çalışma çağındaki Türk vatandaşlarının sadece yaklaşık % 44'ünün çalışmakta ya da iş aramakta olduğundan bahsetmiştim. Ancak, çalışan bu kesimin yarısından azı kayıtlı sektörde istihdam edilmekte ve yarısından fazlası kayıt dışı sektörde çalışmaktadır. Bunun anlamı nedir? Bu, Türkiye'deki işçilerin yarısının hiçbir sosyal güvenlik ya da iş korumasına sahip olmadığı, işçilerin yarısının daha az üretken kayıt dışı sektörde çalıştığı ve Türkiye'nin çalışma çağındaki nüfusunun tamamı içinde sadece % 22'sinin bütçenin kişisel gelir vergisi ve sosyal güvenlik katkılarından elde edilen bölümüne katkı sağladığı anlamına gelmektedir. Bunun da ötesinde, Türkiye'de emek piyasasında yer alan erkeklerin oranı AB'dekine eşitken, kadınların sadece % 25'i emek piyasasına katkı sağlamakta ve bu da Avrupa oranlarının yaklaşık yarısına denk gelmektedir. Türkiye'de tarım sektörü de dahil olmak üzere evinin dışında çalışmayan kadınların sayısı, ekonominin genelinde kayıtlı sektörde çalışan işçilerin toplam sayısından şaşırtıcı derecede daha fazladır. Bu nedenle, Türkiye'de kayıtlı İşgücü sektöründe çalışmayan kişilerin sayısı, bu kişiler ve işverenlerinden daha fazla sayıda kişi kayıtlı İşgücü piyasasına geçmeye ikna edilebilirse, ülke için muazzam bir potansiyel varlığı temsil etmektedir.

Çalışma aynı zamanda, kilit önem taşıyan alanlarda büyüme ve yapısal değişiklik yaşanmadıkça – işgücü piyasası ne kadar iyi işlese işlesin - istihdam yaratılmasının mümkün olmayacağına dikkat çekmektedir. Mart ayında buna benzer şekilde sunmuş olduğumuz Dünya Bankasının birbiriyle ilişkili iki raporunu oluşturan, Ülke Ekonomik Memorandumu ve Eğitim Sektörü Çalışması, oldukça fazla ilerleme kaydedilmiş olmasına karşın, dört kapsamlı alanda reformlara ihtiyaç duyulduğunu ortaya çıkarmıştır: yatırım ortamı, mali piyasalar, işgücü piyasaları ve eğitim reformu ve beceri gelişimini de kapsayan bilgi ekonomisi diye adlandırabileceğimiz alan. Bugün, işgücü piyasası konusunu tartışmaya oldukça fazla zaman ayıracağız, ancak bu fırsattan yararlanarak, kapsamlı bir istihdam yaratımı stratejisi için gerekli olduğunu düşündüğümüz diğer üç alanın önemini vurgulamak istiyorum.

İlk olarak, yatırım ortamı, şirketlerin faaliyet gösterdiği düzenleyici ortamı ifade etmektedir ve bu alanda yararlı ilerlemeler kaydedilmiştir. Ancak, bir işletmenin tescil edilmesi ya da kapatılması ile ilgili masraflar, küçük firmaların uyum yüklerinin azaltılması, vergi rejiminde değişiklikler, Rekabet Kurumunun sorumluluklarının açıklığa kavuşturulması ve yargı usullerinin iyileştirilmesi gibi iyileştirilmesi gereken alanlar hâlâ mevcuttur.

İkinci olarak, mali piyasaların işlerliğinin iyileştirilmesi, firmaların finansman bulma olasılıklarını arttıracak ve bu da büyümelerine ve işçi istihdam edebilmelerine olanak tanıyacaktır. Türkiye’de özel sektöre sağlanan krediler, hâlâ uluslararası standartlara göre düşük seviyededir. Bu konuda iyileştirilmesi gereken alanlar arasında, hem mesken hem de ticari ipotek rejimleri, bankaların kredi risklerini yönetebilmelerine olanak tanıyacak daha iyi kredi büroları, kredi sağlamanın kolaylaştırılması için taşınır teminat rejimi, sigorta sektörünün büyütülmesi ve en küçük borçluları hedefleyecek daha iyi bir mikrofinans çerçevesi sıralanabilir.

Ve kapsamlı bir istihdam yaratımı stratejisi kapsamında ele alınması gereken üçüncü konuyu ise okul öncesi dönemden, üniversitelere ve emek gücünün sürekli eğitimine kadar daha iyi bir eğitim sağlanması oluşturmaktadır. Uluslararası testler, Türk öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun temel yeterlilikler konusunda en düşük beceri seviyesinde olduklarını göstermektedir. Matematik, okuma ve fen konularında problem çözme kapasiteleri AB seviyelerinin çok altında yer almaktadır. Eğitimle ilgili sonuçların, okullara kayıt oranlarının ve okullara ve yüksek eğitime daha adil erişimin ve böylelikle de yarının emek gücünün becerilerinin iyileştirilmesi, Türk emek gücünün küresel pazarda güçlü bir şekilde rekabet edebilecek konuma gelmesine yardımcı olacaktır.

Hepsini birlikte ele aldığımızda, bu tür bir reformlar paketinin, ekonomide daha çok ve daha iyi iş imkânları yaratacağına inanıyoruz. Bu hedef, Türkiye’nin erişebileceği, ancak sadece devlet, özel sektör, işveren ve işçilerin bugünün büyümesini yarının yeni iş imkânlarına dönüştürmek üzere ortak bir şekilde çalışmalarıyla mümkün olabilecek bir hedeftir. Tüm bu ortakların işsizlik sorunu ile başa çıkma konusunda istekli olması halinde, Türkiye’nin büyümesi, daha fazla istihdam yaratması ve AB üyeliği konusundaki şansını arttırması mümkün olacaktır. Bu yapılabilir ve yapılacağı konusunda umutluyum.

Teşekkür ederim.

Av 4/12